

El sant sepulcre de Palera

JOAQUIM NADAL I FARRERAS

La geografia del poblament medieval és sempre una magnífica lliçó d'història, malgrat que en sabem poc i que en podem saber molt més. Només cal contemplar l'atapeït mapa de les esglésies de la Garrotxa, anteriors a 1300, que ens presenta el volum IV de l'obra Catalunya romànica (Enciclopèdia Catalana, 1990), dirigit per Jordi Vigué i Viñas. És un autèntic formiguer de noms i de símbols que representen «esglésies associades a antics nuclis que van ser agregats als municipis moderns», com expliquen, referint-se a un àmbit territorial més reduït, Joaquim Tremoleda i David Pujol en el seu llibre La Mare de Déu del Mont (Quaderns de la Revista de Girona, 2010).

Simplificant podríem dir que per dessota una trama de castells, esglésies i monestirs, sota el domini de comtes i bisbes (pel cas que ens ocupa els comtes de Besalú i els bisbes de Girona i efímerament de Besalú), la població maldava per sobreviure i esgarrapar els recursos indispensables per tirar endavant.

Acostant el focus, miro d'aproximar-me al municipi de Beuda amb el seu castellet sota el Mont i amb els nuclis de Beuda, Palera, Lligordà o Segueró, per exemple. Ressegueixo, així, amb les pautes de David Pujol, un itinerari Pels camins de Beuda (2003), conscient, com diu el títol de la col·lecció que «les pedres parlen».

Si observem la trama del poblament hi trobem, com hem dit, el Castellet de Beuda, la Casa Forta de la Masó de Palera i el Castell de Segueró, i un conglomerat d'esglésies format per la de Sant Feliu, a Beuda, la de Santa Llúcia i la parròquia de Santa Maria a Segueró, sempre a l'ombra del gran casal del Noguer, Sant Pere de Lligordà, Santa Maria de Palera adossada a la Casa Forta de la Masó, i l'església de l'antic priorat del Sant Sepulcre de Palera emparant els diversos nuclis poblacionals que avui han quedat sensiblement reduïts.

Amb l'esvoranc de les pedreres al fons, al peu mateix de la serralada del Mont, Beuda estén el seu terme en un pendent lleuger des del nucli que dona nom al municipi, fins pràcticament la llera del Fluvià, acostant-nos ja a Besalú. Aquestes pedreres, que ara nodreixen una indústria extractiva i que en el passat van servir per treure'n els blocs de pedra que van permetre la construcció d'aquest ric entramat d'esglésies romàniques, marquen el paisatge, en els camins que porten al Sant Sepulcre, alternen els boscos de pins, els matolls, el llentiscle, les gatoses i oliveres esparses, que indiquen conreus mil·lenaris que avui han esdevingut residualment el testimoni de rompudes majors.

En un pla una mica enlairat s'alça l'església de l'antic priorat del Sant Sepulcre. Impulsada des de 1075 pels

senyors de Palera, Arnau Gaufred i Bruniquilda, l'església va ser consagrada, l'any 1085, en presència de l'abat de Santa Maria de la Grassa i els bisbes de Narbona, Magalona, Barcelona, Elna, Girona, Carcassona i Albi. Cenobi benedictí i priorat va tenir molta concurrència pel fet que gaudint de les indulgències pròpies del Sant Sepulcre de Jerusalem es va convertir, durant molt de temps, en un important centre de pelegrinatge.

És una fàbrica molt singular, que els especialistes conceptuen com de transició de l'estil llombard del segle XI al romànic del segle XII, on el nucli monacal amb un claustre insinuat que no ens dona evidència suficient per saber si mai va ser completat del tot. Mai no va hostatjar una comunitat massa nombrosa, que assolí en algun moment els dotze membres i més sovint van ser només tres.

El conjunt va patir els efectes de la desamortització de 1835, i va iniciar una etapa de decadència, de degradació i de desintegració que es va aturar, l'any 1956, quan el Bisbat va adquirir la finca corresponent. En un primer moment s'hi van fer unes obres de restauració, potser poc afortunades, l'any 1962, que van comportar la supressió d'una mena d'atri, una galilea, de l'església, que completava el conjunt.

De manera intermitent, en el conjunt, s'hi van desenvolupar serveis de restauració associats a la proximitat del conjunt monumental, però el Sant Sepulcre de Palera vivia una lenta decadència i oblit fins que en el segle actual, la intervenció del Bisbat, de la Generalitat, de la Diputació, i del programa romànic obert de «la Caixa» han permès una intervenció integral que n'ha assegurat una rehabilitació completa i l'adaptació del conjunt monacal, molt modificat, en un conjunt de serveis de caràcter cultural i de restauració que, a dia d'avui, garanteixen la guarda del monument i un servei eficient a disposició dels visitants. No només això, sinó que s'hi poden acollir activitats culturals diverses que nodreixen un nou centre d'irradiació patrimonial i cultural a la Garrotxa.

La constitució, primer, d'un patronat de Palera i, a partir del mes de juliol de 2011 (data de registre), de la Fundació privada del Sant Sepulcre de Palera, sota la presidència del bisbe i amb la participació de l'Ajuntament de Beuda, la parròquia de Lligordà, de l'ordre del Sant Sepulcre de Jerusalem, i vocals a títol personal, garanteixen que les obres, que es van inaugurar el mes de desembre de 2012, prestin el servei espiritual i material que els excursionistes i visitants de Beuda, de l'Alta Garrotxa i de les terres de l'antic comtat de Besalú, necessiten.

Afegeixo dos apunts personals que em lliguen estretament amb el Sant Sepulcre de Palera. El primer, de ja fa molts anys, l'any 1963, quan en tenia quinze, a petició de mossèn Genís Baltrons vaig fer de mestre de cerimònies en el casament de Josep M. Pla i Torras i Faustina Solà-Morales, al qual va assistir tota la secció escolta Sant Narcís per fer tasques de servei. L'altre es refereix al meu pare, que el 29 d'agost ha fet noranta-tres anys, i que sempre, i en els darrers anys més, ha professat una passió especial per les tasques de restauració del Sant Sepulcre i hi dedica una reiterada atenció i devoció, mentre cada vegada que hi va es compla en l'austera simplicitat de l'arquitectura i en els atractius del paisatge.

Palera ha assolit l'equilibri necessari i el model de gestió eficient que combina el manteniment de la integritat patrimonial i l'explotació d'uns serveis complementaris, culturals i de restauració, que en són la garantia de continuïtat.

Font del document:

http://www.diaridegirona.cat/opinio/2016/09/09/sant-sepulcre-palera/803160.html?utm_source=rss